

ULLERN, RØA OG BYGDØY HISTORIELAG

LOKALHISTORISK FORENING FOR GAMLE ULLERN SOGN I AKER

Oslo, 30. juni 2017

Oslo kommune
Plan- og bygningsetaten
PB 364 Sentrum
0102 OSLO
E-post: postmottak@pbe.oslo.kommune.no

Områderegulering for Skøyen

Ullern, Røa og Bygdøy Historielag viser til kunngjøring om offentlig ettersyn vedrørende forslag til områderegulering for Skøyen og som vi har mottatt gjennom Fellesrådet for Historielagene i Oslo. Historielaget dekker hele det omhandlede området med gnr. 3 Søndre Skøyen, gnr. 5 Øvre Bestum, gnr. 6 Nedre Bestum, gnr. 30 Abbediengen og gnr. 31 Hoff. Vi dekker ikke det mindre området som ligger øst for Frognerelva og bydelsgrensen i denne. Det ligger i Frogner historielags område.

Som historielag er det ikke vår oppgave å uttale oss om sosiale eller miljømessige forhold ved slike reguleringer. Man melder seg ikke inn i et historielag og vurderer ikke valg av dets tillitsmenn med tanke på det, dersom ikke vedtektene unntaksvis gir slik hjemmel. Dertil har man velforeninger, spesialorganisasjoner og politiske partier. På ett område har historielagene imidlertid en oppgave. Det er å arbeide for ivaretagelse av historiske kulturminner.

Vi ser med tilfredshet at saksdokumentet flere steder peker på det verdifulle i å ta vare på historiske kulturminner, og nevner flere av disse. Plan- og bygningsetaten (PBE) uttaler bl.a. at i samarbeid med Byantikvaren er bevaringsinteresser på Skøyen gjennomgått, og det legges til rette for å beholde det meste av den verneverdige bebyggelsen i området. Store deler av den gamle industribebyggelsen, og flere villaer som i dag ikke har et vern foreslås bevart.

Bevaringsverdige bygg m.m.

Sofienlund er flere steder spesielt nevnt. Det er viktig. På Søndre Skøyen ligger flere anlegg som er viktige, og som synes å være avmerket på kartet over slike i plandokumentet. Vi vil imidlertid spesielt vise til eiendommen Solbakken (hvor kronprins Olav m/familie bodde da Skaugum var under gjenoppbygning etter brannen, senere Stang og Wenche Foss m/familie). Også Nedre Skøyen gård (Søndre Skøyen nedre) (i dag familien Høeghs) og Mellom-Skøyen gård (Søndre Skøyen mellom) (i dag Butenschøns arving Løvenskiold) ligger innefor reguleringsområdet. Dessuten omfattes bygården Amalienborg ved Skøyen holdeplass. Vi antar at også sistnevnte bør være bevaringsverdig idet den viser en utvikling på 1890-tallet i Aker kommune som fikk en brå stopp ved krakket i 1899. Tingstuveien 13 er Nedre Bestum gård som vel også er bevaringsverdig.

Thunes mek. Værksted omfattes også, og vi antar at mye av de gamle industribygningene bør anses som bevaringsverdige. Det kan vel også gjelde noe av industribyggene ved Hoffsvæien.

Tett ved Hoffselven, like sør for det som kalles Møllhausen Torg, står det to styvede løvtrær. Det er så få slike styvede trær igjen nå, at vi ber om at Byantikvaren vurderer om de bør anses

bevaringsverdige og kanskje vedlikeholdes. De kan stamme fra høstningsbruk på Hoff gård. I planforslaget inngår etablering av turvei langs elven akkurat der trærne står, og de kan derfor være i faresonen. Akkurat her er det nemlig bare 5-6 meter mellom elven og nærmeste bygning.

Historisk korrekte navn

Da neppe noen andre kommer til å skrive om historiske navn i området, gjør vi som historielag dette noe grundigere. Også historiske navn er kulturminner, blant de man kaller immaterielle.

Om den historiske utvikling står det at «Frem til 1876 het stoppestedet for Drammensbanen på Skøyen Tyskerstranda stasjon, før den skiftet navn til Bygdø stasjon». Navnet er feil skrevet. Man brukte nok ikke hunkjønnsendelse med «a» på den tid. Navnet var «Tyskestranden Station». Veien fra Drammensveien under jernbanen til Karenslyst allé heter Tyskestrandveien. Tidligere var området kalt «Tydskestranden», en forvanskning av «Tuskenstrand» som på frisk betyr Mellomstrand («u» uttales på frisk som «y»). Det var navnsatt av frisiske sjøfolk som her hentet tømmer og plank. Om mellom betydde mellom de to kilene eller mellom lasteplassene ved Lysakerelva og Akerselva, er man ikke sikker på. Stasjonen ble i 1876 omdøpt til Bygdø, en betegnelse som generelt ble brukt på området som for endestasjonen for den elektriske sporvei, på telefoncentralen og på velocipedbanen. Fra 1903 het den Skøyen og fra 1921 Skøyen. Den gamle skolen fra 1861 het opprinnelig også Tyskestranden, men ble i 1890-årene omdøpt til Bygdø, hvilket den nye skolen i 1900 arvet. Endelig fikk den navnet Skøyen da Bygdøy fikk egen skole i 1920. Skøyen skole ble avløst av Smestad skole i 1938.

Sjølyst lå på vestsiden av Hoffselven og Karenslyst på østsiden. «Sølyst» var en løkke (sommerbolig) som ble bygget av justisråd Jacob Fr. Hartvig i 1796 på en tomt kjøpt fra Øvre Bestum. Husene lå omtrent der rundkjøringen befinner seg mellom Skøyen stasjon og E18. «Karenslyst» var eiendommen som Karen Maschmann, enke etter apoteker Maschmann ved Elephant-Apoteket, kjøpte fra Nedre Skøyen i 1790 og hvor hun bygde sin løkke. Senere ble Karenslyst et forlystelsessted. Mens båtopplagsplassen østenfor elven heter Karenslyst, heter den vestenfor elven Sjølyst. Det var lenge før Norges Varemesse tok navnet i bruk. Messen hadde sin opprinnelige hovedinngang nær der Sølyst hadde ligget, hvilket er grunnen til at man kalte det Varemessen på Sjølyst. Dermed arvet hele området dette, og utbyggerne av dagens bebyggelse mente derfor at dette, i motsetning til Karenslyst, var kjent og at det derfor var gunstig at veien gjennom området ble hetende «Sjølyst allé».

To ganger vedtok imidlertid Ullern bydelsutvalg enstemmig at den skulle hete «Karenslyst allé» som ville være historisk korrekt. Men ved tredje behandling gav de seg for presset fra utbyggerne og vedtok «Sjølyst allé» med én stemmes overvekt. Både Høyre og Arbeiderpartiet var splittet, og en Arbeiderpartirepresentant anket til Bystyret. Der vedtok man «Karenslyst allé» med 56 mot 3 stemmer. Navnet Sjølyst plass ble senere vedtatt av Ullern bydelsutvalg for å blidgjøre utbyggerne, selv om den ligger midt på den gamle eiendommen Karenslyst.

Med hilsen

Øivind Rødevand (sign)
leder

Tom S. Vadholm (sign)

Kopi:

Oslo kommune - Byantikvaren [postmottak@bya.oslo.kommune.no]

Ullern bydelsutvalg [tore.gleditsch@bun.oslo.kommune.no]

Fellesrådet for Historielagene i Oslo v/advokat Hans A. Grimelund Kjelsen (e-post)

Fortidsminneforeningen, Oslo og Akershus avdeling [fagkonsulent@fortidsminneforeningen.no]

Akersposten [post@akersposten.no]